

De Verenigde Naties als ideeënfabriek¹

Het United Nations Intellectual History Project

Francis Baert (UNU-CRIS en Universiteit Gent)

BESPREKING VAN

- Louis Emmerij, Richard Jolly en Thomas G. Weiss (2001). *Ahead of the Curve? UN Ideas and Global Challenges*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
  - Thomas G. Weiss, Tatiana Carayannis, Louis Emmerij en Richard Jolly (2005). *UN Voices. The Struggle for Development and Social Justice*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
-

In 1961 hield de daadkrachtige tweede secretaris-generaal van de Verenigde Naties Dag Hammarskjöld een rede aan de universiteit van Oxford. In de tekst is de opmerkelijke zin terug te vinden: "I am not as neutral as regards to the Charter; I am not neutral as regards facts" (Hammarskjöld, 1961, p. 351). De rede was een pleidooi voor de onafhankelijkheid van de internationale ambtenarij, een duidelijk signaal dat de Verenigde Naties meer zijn dan de optelling van de belangen van (enkele) lidstaten. De administratie heeft een zekere onafhankelijkheid en is meer dan de slipperdrager van de lidstaten, de permanente leden van de Veiligheidsraad, laat staan van de Verenigde Staten. Het is

dan ook belangrijk om in analyses rond de werking van de Verenigde Naties steeds in het achterhoofd te houden dat we kunnen spreken over twee Verenigde Naties (Claude, 1956).² De *eerste* Verenigde Naties brengen alle 192 lidstaten samen. Elk van die lidstaten dient zijn verantwoordelijkheid op te nemen. Een *tweede* Verenigde Naties, zijn deze van de secretariaten, van de ambtenaren die beroepshalve het Handvest in de praktijk brengen. Aan het hoofd van die administratie staat de secretaris-generaal.

In 1999 werd het *United Nations Intellectual History Project* (hierna UNIHP) opgestart als een onafhankelijk initiatief door het *Ralph Bunche Institute for Inter-*

national Studies van de *City University* in New York.³ Initiatiefnemers en codirecteurs zijn Louis Emmerij, Richard Jolly en Thomas G. Weiss. Er konden geen beter geplaatste codirecteurs voor dit project gevonden worden. Alle drie maakten ze naam binnen de Verenigde Naties en in de academische wereld. Louis Emmerij kan terugblikken op een lange carrière bij de IAO, OESO, Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank en het *Institute for Social Studies* in Den Haag. Richard Jolly verrichtte baanbrekend werk in opdracht van UNDP en UNICEF en voor het *Institute of Development Studies* van de universiteit van Essex. Thomas G. Weiss is professor politieke wetenschappen en directeur van het *Ralph Bunche Institute for International Studies* aan de *City University* in New York en voormalig hoofdredacteur van *Global Governance*, een academisch tijdschrift uitgegeven door Lynne Rienner met als belangrijkste sponsors de Universiteit van de Verenigde Naties en de *Academic Council on the United Nations System* (ACUNS). Binnen deze laatste organisatie speelt hij een prominente rol. Weiss was ook jaren werkzaam binnen de Verenigde Naties (onder meer voor UNCTAD en IAO).

De idee van dit project is niet om een exhaustieve geschiedenis te schetsen van de Verenigde Naties maar eerder een *intellectuele* geschiedenis: hoe en welke ideeën kwamen tot ontwikkeling binnen de Verenigde Naties en hoe zorgde de organisatie voor een verspreiding ervan. Dit lijkt misschien nogal hoogdravend maar wat de initiatiefnemers voor ogen hadden, was – zonder dit zelf aan te geven – de *soft power* van de Verenigde Naties te belichten (Nye,

1990). Of zoals Michael Doyle het stelde: “In some sense, ideas are the currency” (...) “The UN has no power. It has good ideas. It convenes, it mobilizes, it inspires, it provides legitimacy. It is an idea shop. So at that level, ideas are very important” (Weiss, Carayannis, Emmerij & Jolly, 2005: 406).

Het resultaat van dit project is enerzijds een boekenreeks en anderzijds een collectie van diepte-interviews met sleutelinformanten. Dit laatste resulteerde in een CD-rom en neerslag van de interviews in Weiss, Carayannis, Emmerij & Jolly (2005).⁴ De boekenreeks wordt gepubliceerd door Indiana University Press en zal in totaal vijftien volumes tellen. In dit artikel sta ik kort stil bij twee van de tot nog toe elf gepubliceerde volumes. De Nederlandse regering was een van de donors voor dit project. Naast de financiële inbreng is er tevens sprake van substantiële ‘Nederlandse’ en in mindere mate ‘Belgische’ inbreng. De in Rotterdam geboren Louis Emmerij is als codirecteur een drijvende kracht achter het project. Gewezen minister voor Ontwikkelingssamenwerking Eveline Herfkens zetelt in de internationale adviesraad.⁵ De Leidse hoogleraar Nico Schrijver treedt op als auteur van één van de nog te publiceren boeken: *The UN and the Global Commons*. Université Catholique de Louvain professor Frédéric Lapeyre werkte als onderzoeker voor UNIHP en is medeauteur van *UN Contributions to Development Thinking and Practice* (Jolly, Emmerij, Ghai, Lapeyre, 2004).

Vreemd genoeg beschikken de Verenigde Naties en in het bijzonder het Secretariaat niet over een archiefdienst die op regelma-

tige tijdstippen nieuw werk over de organisatie publiceert. Dit is in schril contrast met de Wereldbank en het IMF (de Vries, 1969; 1976; 1985). Brian Urquhart verwoordt het als volgt: “One of the troubles with the UN (...) is the fact that it never had a historical section. I spent years and years, from the time when I was the personal assistant to Trygve Lie, trying to get them to establish a historical section, so that people in all parts of the UN would actually record at the time what they were doing, instead of doing it 50 years later with a sort of *esprit d’escalier*” (Jolly, Emmerij & Weiss, 2005, pp. 1-2). De laatste jaren lijkt dit euvel echter in sneltreinvaart goedge maakt te worden. Verschillende VN-organen hebben gelijkaardige projecten opgezet: onder meer het *ILO Century Project*⁶ en het *UNESCO History Project*.⁷ Daarnaast kan ook verwezen worden naar een afgesloten Noors en nog lopend Nederlands onderzoeksproject. Het CANDID (acroniem voor *Creation, Adoption, Negation and Distortion of Ideas in Development*) onderzoeksproject aan de Universiteit van Oslo bestudeerde tussen 1999 en 2003 de relatie tussen ideeën en ontwikkelingshulp, onder leiding van Morten Bøås en Desmond McNeill.⁸ In Nederland loopt momenteel een door het NWO gefinancierd onderzoeksproject *The United Nations and the Evolution of Global Values* onder leiding van Nico Schrijver.⁹ De resultaten van het CANDID-project mogen er zijn. Verschillende hoogstaande boeken en artikels werden gepubliceerd, gebruikmakend van kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethodes (Bøås & McNeill, 2004; McNeill, 2006; 2007). Dit project kijkt voornamelijk via kwalitatief onder-

zoek naar de verspreiding en levenscyclus van vijf ontwikkelingsconcepten (informele sector, duurzame ontwikkeling, *governance*, sociaal kapitaal en lokale kennis) binnen acht geselecteerde internationale organisaties: de Wereldbank, UNDP, IAO, de Aziatische Ontwikkelingsbank, de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank, de Afrikaanse Ontwikkelingsbank, de Wereldhandelsorganisatie en het IMF.

Uitermate boeiend is de kwantitatieve analyse van McNeill (2006) van drie concepten die via internationale organisaties hun weg naar de academische wereld en het ruimere publiek vonden: informele economie, sociaal kapitaal en duurzame ontwikkeling. Informele economie werd een vrij bekend begrip na het verschijnen van een IAO-publicatie in 1972 (ILO, 1972). Duurzame ontwikkeling is als concept onlosmakelijk verbonden met het Brundtland-rapport van de *World Commission on Environment and Development* (1987). Sociaal kapitaal oogstte de nodige bijval in kringen van de Wereldbank, maar werd pas echt een grote hit na een publicatie van de Amerikaanse sociale wetenschapper Robert Putnam (1993). Duurzame ontwikkeling werd een algemeen verspreid begrip in de academische en beleidswereld. België en Nederland zijn daar geen uitzondering op. In de jaren 1990 werden diverse overlegorganen (in België op verschillende beleidsniveaus) en onderzoekscentra opgericht. Sociaal kapitaal, en dit conform de bevindingen van McNeill (2006), is uitgegroeid tot een belangrijk studieonderwerp bij sociale wetenschappers (Hooghe, 1999). Het CANDID-project is sterk beïnvloed door het werk van de

Canadese politieke wetenschapper Robert Cox (Cox & Sinclair, 1996). Robert Cox is een intrigerende persoonlijkheid. Na een carrière van ruim twintig jaar als VN-ambtenaar keerde hij de Verenigde Naties de rug toe en werd een invloedrijk professor in de internationale politieke economie aan verschillende Amerikaanse en Canadese universiteiten. Publicaties die op hun beurt een inspiratiebron vormden voor dit en gelijkaardig onderzoek.¹⁰

De VN, een voorloper?

Ahead of the Curve? UN Ideas and Global Challenges uit 2001 van de hand van Emmerij, Jolly en Weiss geldt als inleidend werk tot het UNIHP. Vier wervende ideeën liggen aan de basis van de oprichting van de Verenigde Naties en vonden hun vertaling in de verschillende hoofdstukken van het Handvest. Deze vier ideeën zijn respectievelijk: vrede (op de puinhopen van de Tweede Wereldoorlog werd een organisatie opgericht met collectieve veiligheid als doel voor ogen), onafhankelijkheid (het zelfbeschikkingsrecht der volkeren), ontwikkeling (alle landen hebben recht op economische en sociale vooruitgang) en mensenrechten (het bevorderen en stimuleren van eerbied voor de rechten van de mens en voor fundamentele vrijheden voor allen, zonder onderscheid naar ras, geslacht, taal of godsdienst). In de volgende tweehonderd bladzijden schetsen de auteurs een eigenzinnige 'ideeëngeschiedenis' van de Verenigde Naties. Het werk is uitermate vlot geschreven, geeft een boeiend relaas weer en het veelvuldig gebruik van tekstboxen

biedt dan weer een didactische meerwaarde. Als alternatief voor bestaande inleidende handboeken (Baehr & Gordenker, 2006; Schrijver, van Genugten, Homan & de Waart, 2006; Wouters & Ryngaert, 2005; Weiss, Forsythe, Coate & Pease, 2007) over de werking van de Verenigde Naties is het ten zeerste geschikt. Zoals de titel van dit boek aangeeft, wensden de auteurs duidelijk te maken waar de Verenigde Naties het verschil hebben gemaakt, welke ideeën en daden die tot ontwikkeling kwamen in de schoot van de organisatie en welke geleid hebben tot wezenlijke veranderingen in de internationale politiek.

Het werk van Robert Cox (1981) leert ons dat er twee soorten ideeën bestaan. Ten eerste kan er gesproken worden over *intersubjective meanings*, gedeelde noties over sociale relaties die uiting geven aan gewoontes en gedrag. Cox verwijst naar de ordening van de wereld in staten en diplomatieke gewoontes die daarmee gepaard gaan. Dergelijke ideeën zijn historisch gefundeerd en staan niet (fundamenteel) ter discussie. Daarnaast spreekt Cox over *collective images*: ideeën, op het vlak van machtsrelaties, rechtvaardigheid of publieke goederen, die door bepaalde groepen gedeeld worden maar door andere niet. Het UNIHP lijkt vooral interesse te hebben in de tweede betekenis maar hecht weinig belang aan het inherent conflictueuze karakter van *collective images*. In *Ahead of the Curve* wordt voornamelijk stilgestaan bij een insider-outsiderconflict: de strijd tussen Keynesianisme en neoliberalisme en de machtsverschuiving van de Verenigde Naties naar de Bretton Woodsinstellingen als aangever van de marsrichting

inzake ontwikkeling. Het feit dat bepaalde concepten binnen verschillende VN-instellingen anders ingevuld kunnen worden, dat er vaak naast elkaar gewerkt wordt en minimale communicatie tussen verschillende instellingen vaak ontbreekt, lijkt eerder aan de auteurs voorbij te gaan. Het *High-level Panel on UN System-wide Coherence in the Areas of Development, Humanitarian Assistance, and the Environment* stelde in 2006 een rapport voor om tot een beter geharmoniseerd ontwikkelingsbeleid te komen van de verschillende VN-instellingen die actief zijn op het terrein.

Ernst Haas (1990) verrichtte baanbrekend werk rond de agenda-setting en verandering van het mandaat van internationale organisaties. Verandering kan volgens Haas op twee manieren gebeuren: door *adaptation* enerzijds en *learning* anderzijds. Bij *adaptation* past een organisatie zich aan door nieuwe activiteiten in haar mandaat op te nemen of oude te verwerpen. Onderliggende 'waarden' worden niet ter discussie gesteld. Een dergelijke 'aanpassing' kan op twee verschillende manieren plaatsvinden. Ten eerste spreekt Haas over *incremental growth*, het voortdurend toevoegen van nieuwe aandachtspunten zonder het besluitvormingsproces te wijzigen. Het moge duidelijk zijn dat de Verenigde Naties (als systeem) hier een voorbeeld van zijn (specifieke instellingen binnen het VN-systeem kunnen in principe een andere weg volgen). De tweede manier wordt benoemd als *turbulent non-growth*, en wordt gezien als het drastisch veranderen van het besluitvormingsproces waarna het eindresultaat incoherent wordt en bijgevolg leidt tot desintegratie

van de instelling. Haas geeft als voorbeeld onder meer UNESCO aan. UNESCO is steeds gekenmerkt door interne controverse rond de missie van de organisatie en maakte in de jaren 1980 een enorme crisis door. De Verenigde Staten verliet de organisatie in 1984 en keerde pas terug als volwaardig lid in 2003. Tussen 1984 en 2003 bekleedde het wel het statuut van waarnemer. *Learning* wordt gezien als een eerder dynamisch proces waarbij een organisatie zichzelf in vraag stelt en op basis van een weloverwogen redering haar mandaat aanpast. Organisaties kunnen in de loop der tijd verschuiven van het ene naar het andere model.

Theoretisch en methodologisch stelt het UNIHP teleur. Emmerij et al. (2001) onderschrijven onder meer constructivisme als theoretisch kader maar nergens gebeurt een terugkoppeling van de empirie naar de theorie. In de inleiding verwijzen de auteurs onder meer naar het werk van Alexander Wendt. Aangezien het UNIHP ideeën beschouwt als verklarende variabele voor wijzigingen in belangen en identiteit van de Verenigde Naties, in plaats van ideeën slechts te zien als een interveniërende variabele, waarbij belangen en identiteit onaangetast blijven, schrijft het zich in in deze traditie (Wendt, 1999). Het is moeilijk om een ongedefinieerd concept als 'idee' te gaan operationaliseren. Dit project is duidelijk een voorbeeld van *empirical ad hocism* (Checkel, 1998, p. 325). Dit is des te opmerkelijker omdat er wel degelijk een theoretische en methodologische discussie is gevoerd over de opzet van dit project. In *Global Social Policy* werd hieromtrent zelfs een 'onderzoeksagenda' voorgesteld (Weiss

& Carayannis, 2001). Het is dan ook aan te raden om dit artikel te consulteren om een beter inzicht te krijgen in het onderzoeksoepzet.

Men had bijvoorbeeld kunnen opteren voor het rigoureuze vergelijken van verschillende casussen. Het is mij echter niet duidelijk op welke manier de keuze van *cases* (lees boeken) is gebeurd. Aangezien de projectdirecteurs aangeven dat vier krachtige ideeën aan de grondslag liggen van de Verenigde Naties, zou men verwachten dat de verschillende boeken deze ideeën verder in detail uitwerken. Dit is echter niet het geval, ontwikkeling, is met zeven titels het best vertegenwoordigd. Mensenrechten dient het te stellen met twee, vrede met drie. Aan onafhankelijkheid wordt geen enkel volume gewijd. Des te opmerkelijker is dat Weiss en Carayannis (2001, p. 26) aangeven dat vrede en veiligheid reeds voldoende aandacht kregen in de literatuur en dan ook geen onderdeel van het project uitmaken, de focus van het UNIHP zijn sociaaleconomische thema's. Maar uiteindelijk worden dan wel drie boeken in het domein van vrede en veiligheid uitgebracht.

Het is in mijn ogen dan ook zinloos om de reeks in zijn geheel te beoordelen. Ieder boek dient op zijn afzonderlijke merites beoordeeld te worden. Dit is jammer, een gemiste kans, maar men hoeft het kind daarom nog niet met het badwater weg te gooien. De reeks biedt zoals gezegd een interessante meerwaarde voor de bestaande handboeken. Sommige bijdragen zijn bijvoorbeeld uitermate origineel en belichten in de literatuur bijna compleet genegeerde

onderwerpen. Michael Ward (2004) brengt een interessante inkijk in het gebruik en het belang van dataverzameling en -verwerking door de Verenigde Naties. *Unity and Diversity in Development Ideas* onder redactie van Yves Berthelot (2004) verschaft een historisch overzicht in de werking van de vijf regionale economische commissies van de Verenigde Naties. Maar beide boeken hebben in mijn ogen weinig uitstaans met de 'rationele' van dit project.

Prominente stemmen

Een van de originele aspecten van het UNIHP is het belang dat gehecht wordt aan de vele kleurrijke figuren die via hun werk voor de Verenigde Naties het gelaat van de organisatie gewijzigd hebben. Mensen die zoals Dag Hammarskjöld mediocriteit overstegen en wervende ideeën verkozen boven 'neutraliteit'. Internationale organisaties worden blootgesteld aan kennis via de inbreng van wat in de literatuur *epistemic communities* wordt genoemd, een concept door Holzner en Marx (1979, p. 108) gedefinieerd als "those knowledge-oriented work communities in which cultural standards and social arrangements interpenetrate around a primary commitment to epistemic criteria in knowledge production and application". Voorbeelden in de context van het UNIHP-project zijn onder andere de aanhangers van Raul Prebisch rond ontwikkelingseconomie. Prebisch ontwikkelde zijn ideeën eerst binnen de economische commissie voor Latijns-Amerika om daarna een invloedrijke rol te spelen binnen UNCTAD.

Een ander voorbeeld zijn de neoliberale economen die in de jaren 1980 de macht overnamen binnen instellingen als de Wereldbank en het IMF. Het is gemeengoed om te verwijzen naar deze groep als de 'Chicago-boys' aangezien de meeste van deze economen hun opleiding kregen aan de Universiteit van Chicago bij onder meer Milton Friedman.¹¹

De verschillende publicaties van het UNIHP tonen aan dat verschillende individuen in hun capaciteit als ambtenaar, raadgever of onafhankelijke expert een invloedrijke rol hebben gespeeld: Lester Pearson, Maurice Strong, Eleanor Roosevelt, Brian Urquhart, Ralph Bunche maar evenzeer gerenommeerde economen als Jan Tinbergen, Gunnar Myrdal, Wassily Leontief, James E. Meade, Arthur Lewis, Richard Stone, Lawrence Klein, Theodore W. Schultz, Amartya Sen en Hans Singer. Door aandacht te besteden aan zo veel verschillende briljante geesten brengt het project ook indirect hulde aan de talloze anonieme medewerkers die zich evenzeer hebben ingespannen in de naam van vrede en vooruitgang. Het meest originele boek uit de reeks is dan ook *UN Voices*. In totaal werd zo'n 325 uur aan 73 diepte-interviews besteed (vier en een half uur per interview!). Voor elk van de interviews werd vooraf door een projectmedewerker de nodige informatie opgezocht. Alle interviews vonden plaats tussen 1999 en 2003. Onder de geïnterviewden bevonden zich alle toen levende secretarissen-generaal (Kurt Waldheim, Javier Pérez de Cuéllar, Boutros Boutros-Ghali) en zetelend secretaris-generaal Kofi Annan.¹² De positie van de secretaris-generaal heeft de nodige

aandacht gekregen van academici (Newman, 1998; Chesterman, 2007). In een uitermate interessante studie van Kille en Scully (2003) worden de leiderschaps capaciteiten en daadkracht van zes secretarissen-generaal kwantitatief geanalyseerd. Dergelijke analyses zijn noodzakelijk om te begrijpen hoe bepalend de rol is van het personeel en specifieke individuen als katalysatoren van verandering en/of aanhangers van de status-quo. Studies over de rol van VN-functionarissen zijn schaars. Dit in groot contrast met Europese Studies waar zowel onderzoek bestaat rond de rol van ambtenaren van de Commissie als de Raad (Hooghe, 1999; Beyers, 2005). Dit toont nog maar eens aan dat huidig onderzoek rond de werking van de Europese instellingen zeer inspirerend kan zijn voor onderzoekers binnen de Internationale Betrekkingen (Warleigh, 2006).

Buiten enkele occasionele interviews in het Frans en het Spaans werd de meerderheid van de interviews in het Engels uitgevoerd. De keuze van geïnterviewden kan voer zijn voor discussie. Nergens wordt aangegeven op basis van welke criteria de lijst werd opgesteld, waarom bepaalde mensen wel of niet werden geïnterviewd en of er weigeringen waren. Voor de methodologische aspecten van het ondernemen van de interviews consulteerden de auteurs specialisten van het *Oral History Office* van *Columbia University*. Het boek valt uiteen in drie delen. In het eerste deel wordt dieper ingegaan op de biografie van de verschillende geïnterviewden. In het tweede wordt via een historisch overzicht in het werk van de Verenigde Naties een persoonlijke toets aan de bestaande litera-

tuur toegevoegd. Het derde deel geeft een interessante weergave van verschillende materiële aspecten van ideeën. Er wordt ingegaan op de organisatiecultuur van de Verenigde Naties, leiderschap, de rol van de ambtenaar, de veelvuldige consultatie van externe expertise. Een van de geïnterviewden, Paul Berthoud, maakt een zeer markante opmerking: “UNCTAD [is] a coffin full of remarkable ideas” (Weiss et al., 2005, p. x). Het is jammer dat hierop niet verder ingegaan wordt in het boek. Dergelijke oefeningen kunnen immers altijd nieuwe inzichten verschaffen door bestofte oude ideeën terug uit de archiefkast te halen. Voor de rest hebben de auteurs een fantastisch werk geleverd door alle interviews naadloos aan elkaar te breien.

Mondelinge geschiedenis en politieke wetenschappen is een vrij ongewone combinatie in de Lage Landen. Een uitzondering hierop is het werk van de Gentse hoogleraar Helmut Gaus (Coolsaet & Rynaert, 2007). In de Verenigde Staten en hoofdzakelijk bij wetenschappers geïnteresseerd in Amerikaanse politiek, buitenlands beleid en diplomatie werden reeds verscheidene studies uitgevoerd: het *Miller Center for Public Affairs* van de Universiteit van Virginia heeft als specifieke onderzoeksfocus het mandaat van de Amerikaanse presidenten sinds Jimmy Carter via mondelinge geschiedenis.¹³ Een grote verscheidenheid aan thema's uit de Amerikaanse geschiedenis is voorzien van een analyse gestaafd door mondelinge geschiedenis. Onderzoekers hebben vaak interesse in het buitenlands beleid met specifieke studies rond: de Nationale Veiligheidsraad (Rothkopf, 2005), VS-diplomaten en

de Verenigde Naties (Faluso, 1984), de hereniging van Duitsland (Heins, 1994), Cuba-crisis (Allyn, Blight & Welch, 1989), Koude Oorlog (Wohlforth, 2002). Het mag echter duidelijk zijn dat dit geen substituuut kan zijn voor geschreven bronnen (Lebow, 2001, p. 131), louter een verfrissende aanvulling. Een combinatie van beide aandachtspunten van het UNIHP via ‘process tracing’ had tot interessante resultaten kunnen leiden. Het is bijgevolg jammer dat dit niet werd uitgevoerd. Tansey (2007) toonde op overtuigende wijze het belang aan van de combinatie van een analyse gebaseerd op process tracing en elite-interviews. Process tracing is de techniek waarbij een historische analyse ingebouwd wordt in abstract theoretisch denken. “the process-tracing approach attempts to uncover what stimuli the actors attend to; the decision process that makes use of these stimuli to arrive at decisions; the actual behavior that then occurs; the effect of various institutional arrangements on attention, processing, and behavior; and the effect of other variables of interest on attention, processing, and behavior” (George & McKeown, 1985, p. 35).

Conclusie

Ondanks theoretische en methodologische pijnpunten is het UNIHP een uitermate interessante aanvulling op de bestaande literatuur rond de werking en rol van de Verenigde Naties. Doordat de projectdirecteurs geopteerd hebben voor vlot leesbare (en mooi uitgegeven) boeken kan deze

DE VERENIGDE NATIES ALS IDEEËNFABRIEK

reeks ook een groot publiek aanspreken. Goed gedocumenteerde werken over de Verenigde Naties, die analytisch sterk en historisch gefundeerd zijn, dienen toegejuicht te worden. Of zoals Paul Morren (2005, p. 174), ere-voorzitter van de Vereniging van de Verenigde Naties het stelde: “Is ze niet goed genoeg, verbeter ze dan. Is ze te weinig bekend en wordt ze onvoldoende gesteund, verbeter dat dan ook”. Verwachtingsvol kan uitgekeken worden naar het volgende te verschijnen boek in de reeks.

Noten

1. Er is bewust gekozen om te spreken van *ideeënfabriek*. Niet om tegemoet te komen aan de (hoofdzakelijk Amerikaanse) kritiek op de VN als papieren tijger (de overdaad aan commissies, hervormingsplannen, enzovoort onder de vorige secretaris-generaal Kofi Annan: hervorming als bestaansreden), maar eerder als IPE (internationale politieke economie) geïnspireerde conceptualisering. Het is niet onbelangrijk om voor ogen te houden dan het Gramsciaanse concept ‘hegemonie’ hier een belangrijke rol speelt. Veel van de ideeën die naar voor geschoven worden door de Verenigde Naties zijn in een neoliberaal wereldbeeld ingebed (bijvoorbeeld de primaire focus op *economische* ontwikkeling). Zie in deze context bijvoorbeeld deconstructie van het concept humanitaire interventie, zie Manokha (2008).

2. Weiss, Carayannis en Jolly (2009) werken dit verder uit in een recente bijdrage in *Global Governance* en voegen er een *derde*

Verenigde Naties aan toe, een groep van actoren die in principe formeel geen deel uitmaken van de wereldorganisatie maar er wel sterke banden mee heeft. Zo wordt onder meer verwezen naar: ngo’s, academici, experts, onafhankelijke commissies en groepen individuen. De Vlaamse en Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties (VVN en NVVN) maken hier deel van uit. Deze *outsiders* worden vaak ook *insiders*. Peter Piot verruilde de academische wereld voor een functie als adjunct secretaris-generaal onder Kofi Annan en Ban Ki-moon. Inmiddels is de in Leuven geboren arts na een succesvolle periode aan het hoofd van UNAIDS hoofd geworden van een nieuw instituut rond mondiale gezondheid aan het *Imperial College* in Londen. Vele gelijkwaardige Belgische en Nederlandse voorbeelden kunnen gegeven worden.

Deze wisselwerking wordt versterkt door het feit dat zowel België als Nederland belangrijke locaties zijn inzake multilateralisme (en in het bijzonder het werk van de Verenigde Naties). Den Haag is zetel van onder meer het Internationaal Gerechtshof, het Internationaal Strafhof, het Permanente Hof voor Arbitrage, EUROPOL en EUROJUST. Verschillende onderzoekscentra rond internationale relaties hebben zich gegroepeerd onder de naam *Hague Academic Coalition*. Brussel is zetel van verschillende Europese instellingen, Benelux en NAVO. In beide landen is tevens een onderzoeksafdeling van de Universiteit van de Verenigde Naties aanwezig: UNU-MERIT in Maastricht en UNU-CRIS in Brugge.

3. Ralph Bunche kreeg in 1950 de Nobelprijs voor de Vrede. Hij was de eerste VN-functionaris die de prijs kreeg. Bunche ver-

richtte baanbrekend werk op het vlak van dekolonisatie en conflictbeheersing. Vooraanstaand VN-functionaris Brian Urquhart (1993) schreef een biografie over zijn vroegere mentor en collega. <http://web.gc.cuny.edu/ralphbunchcentenary/>.

4. De CD-rom is niet in de handel verkrijgbaar en kan besteld worden bij het UNIHP secretariaat.

5. De overige leden zijn: Galal Amin, Margaret Joan Anstee, Lourdes Arizpe, Enrique Inglesias, Andras Inotai, Thandika Mkandawire, Gert Rosenthal, John Ruggie, Makoto Taniguchi en Ramesh Thakur.

6. De Gentse historica Jasmien Van Daele maakt deel uit van de onderzoeksgroep die aan dit project werkt. Zie Rodgers, Sweptson, Lee & Van Daele (2009) en Van Daele (2008). Voor meer informatie over dit project en bijkomende publicaties (o.a. een working paper reeks) zie: <http://www.ilo.org/public/english/century/index.htm>.

7. Voor meer informatie over dit project zie: <http://www.unesco.org/archives/committee.htm>.

Conferenties in het kader van dit project zijn in 2009-10 voorzien in Cambridge, Dakar en Heidelberg. UNIHP co-directeur Thomas G. Weiss is lid van de adviesraad.

8. http://www.sum.uio.no/research/global_governance/candid/.

9. <http://www.law.leiden.edu/organisation/publiclaw/publicinternationallaw/research/united-nations-and-global-values.html>. Zie ook van der Bruggen (2004).

10. Zie Cohen (2008) voor de invloed van Cox op IPE.

11. De Chicago-boys zijn bovenal een groep economen die Chileens dictator Pinochet in zijn privatiseringsbeleid bijstonden (Valdés, 1995).

12. Kurt Waldheim (Oostenrijk, secretaris-generaal tussen 1972 en 1981) stierf op 14 juni 2007.

13. <http://millercenter.org/academic/oral-history>.

Bibliografie

- Allyn, B.J., Blight, J.G. & Welch, D.A. (1989). Essence of Revision. Moscow, Havana, and the Cuban Missile Crisis. *International Security*, 14 (3), 136-172.
- Baehr, P.R. & Gordenker, L. (2006). *De Verenigde Naties: ideaal en werkelijkheid*. Amsterdam: Boom Onderwijs.
- Berthelot, Y. (Ed.) (2004). *Unity in Diversity in Development Ideas. Perspectives from the UN Regional Commissions*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Beyers, J. (2005). Multiple Embeddedness and Socialization in Europe. The Case of Council Officials. *International Organization*, 59 (4), 899-936.
- Bøås, M. & McNeill, D. (eds.). (2004). *Global Institutions and Development: Framing the World*. London: Routledge.
- Checkel, J.T. (1998). The Constructivist Turn in International Relations Theory. *World Politics*, 50 (1), 324-348.

- Chesterman, S. (2007). *Secretary or General. The UN Secretary-General in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Claude, I.L. jr. (1956). *Swords Into Plowshares: The Problems and Prospects of International Organization*. New York: Random House.
- Cohen, B.J. (2008). *International Political Economy: An Intellectual History*. Princeton: Princeton University Press.
- Coolsaet, R. & Rynaert, H. (eds.). (2007). *Kameraden en andere liberalen! Liber Amicorum Helmut Gaus*. Gent: Academia Press.
- Cox, R.W. (1981). Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory. *Millennium, Journal of International Studies*, 10 (2), 126-155.
- Cox, R.W. & Sinclair, T.J. (1996). *Approaches to World Order*. Cambridge: Cambridge University Press.
- de Vries, M.G. (1969). *The International Monetary Fund, 1945-1965: The Twenty Years of International Monetary Cooperation*. Washington, D.C.: IMF.
- de Vries, M.G. (1976). *The International Monetary Fund, 1966-1971: The System under Stress*. Washington, D.C.: IMF.
- de Vries, M.G. (1985). *The International Monetary Fund, 1972-1978: Cooperation on Trial*. Washington, D.C.: IMF.
- Emmerij, L., Jolly, R. & Weiss, T.G. (2001). *Ahead of the Curve? UN Ideas and Global Challenges*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Faluso, L. (1984). *Representing America: Experiences of U.S. Diplomats at the U.N.* New York: Praeger.
- George, A.C. & McKeown, T.J. (1985). Case Studies and Theories of Organizational Decision Making. In R.F. & R.A. Coulam (Eds.), *Advances in Information Processing in Organizations*, vol. 2 (pp. 21-58). Greenwich: JAI Press.
- Haas, E.B. (1990). *When Knowledge is Power. Three Models of Change in International Organizations*. Berkeley and Los Angeles, California: University of California Press.
- Hammarskjöld, D. (1961). The International Civil Servant in Law and in Fact, lecture delivered to congregation at Oxford University, 30 May 1961, reprinted by permission of Clarendon Press, Oxford, <http://www.un.org/depts/dhl/dag/docs/internationalcivilservant.pdf>.
- Heins, C. (1994). *The Wall Falls. An Oral History of the Reunification of the Two Germanies*. London: Grey Seal Books
- Holzner, B. & Marx, J.H. (1979). *Knowledge Application. The Knowledge System in Society*. Boston: Allyn and Bacon.
- Hooghe, L. (1999). Images of Europe. Orientation to European Integration among Senior Officials of the Commission. *British Journal of Political Science*, 29 (2), 345-367.
- Hooghe, M. (ed.). (1999). Sociaal kapitaal. Theorie, bronnen, onderzoek, effecten. *Tijdschrift voor Sociologie*, 20 (3-4).
- ILO, (1972). *Employment, Incomes and Equality. A Strategy for Increasing Productive Employment in Kenya*. Geneva: ILO.
- Jolly, R., Emmerij, L., Ghai, D. & Lapeyre, F. (2004). *UN Contributions to Development Thinking and Practice*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Jolly, R., Emmerij, L. & Weiss, T. (2005). The Power of UN Ideas. Lessons from the First 60 Years. United Nations Intellectual History Project <http://www.unhistory.org/UNIdeas.pdf>.
- Kille, K.J. & Scully, R.M. (2003). Executive Heads and the Role of Intergovernmental

- Organizations. *Expansionist Leadership in the United Nations and the European Union*. *Political Psychology*, 24 (1), 175-198.
- Lebow, R.N. (2001). *Social Science and History: Rangers versus Farmers?* In C. Elman & M.F. Elman (eds.). *Bridges and Boundaries. Historians, Political Scientists and the Study of International Relations* (pp. 111-136). Cambridge: MIT Press.
- Manokha, I. (2008). *The Political Economy of Human Rights Enforcement. Moral and Intellectual Leadership in the Context of Global Hegemony*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- McNeill, D. (2006). *The Diffusion of Ideas in Development Theory and Policy*. *Global Social Policy*, 6 (3), 334-354.
- McNeill, D. (2007). 'Human Development': The Power of the Idea. *Journal of Human Development*, 8 (1), 5-22.
- Morren, P. (2005). *Het Ontstaan van de Verenigde Naties*. Roeselare: Roularta Books
- Newman, E. (1998). *The UN Secretary-General. From the Cold War to the New Era. A Global Peace and Security Mandate?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Nye, Joseph S. jr. (1990). *Soft Power*. *Foreign Affairs*, Autumn, 80, 153-171.
- Putnam, R.D. (1993). *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Rodgers, G., Swepston, L., Lee, E. & Van Daele, J. (2009). *The International Labour Organization and the Quest for Social Justice 1919-2009*. Geneva: ILO.
- Rothkopf, D.J. (2005). *Running the World: the inside story of the National Security Council and the Architects of American Power*. New York: Public Affairs.
- Schrijver, N., van Genugten, W., Homan, K. & de Waart, P. (2006). *The United Nations of the Future. Globalisation with a Human Face*, Amsterdam: KIT Publishers.
- Tansey, O. (2007). *Process Tracing and Elite Interviewing. A Case for Non-Probability Sampling*. *PS: Political Science and Politics*, 40 (4), 765-772.
- Urquhart, B. (1993). *Ralph Bunche: An American Life*. New York: W.W. Norton.
- Valdés, J.G. (1995). *Pinochet's Economists: The Chicago School of Economics in Chile*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Van Daele, J. (2008). *The International Labour Organization (ILO) in Past and Present Research*. *International Review of Social History*, 53 (3), 485-511.
- van der Bruggen, K. (2004). *Mondiale moraal: rechten en plichten op wereld-schaal*. Rathenau Instituut.
- Wardt, M. (2004). *Quantifying the World. UN Contributions to Statistics*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Warleigh, A. (2006). *Learning from Europe? EU Studies and the Re-thinking of 'International Relations'*. *European Journal of International Relations*, 12 (1), 31-51.
- Weiss, T.G. & Carayannis, T. (2001). *Whither United Nations Economic and Social Ideas?* *Global Social Policy*, 1 (1), 25-47.
- Weiss, T.G., Carayannis, T., Emmerij, L. & Jolly, R. (2005). *UN Voices. The Struggle for Development and Social Justice*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Weiss, T.G., Carayannis, T. & Jolly, R. (2009). *The 'Third' United Nations*. *Global Governance*, 15 (1), 123-142.
- Weiss, T.G., Forsythe, D.P., Coate, R.A. & Pease, K.K. (2007). *The United Nations*

DE VERENIGDE NATIES ALS IDEEËNFABRIEK

- and Changing World Politics*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wohlforth, W.C. (2002). *Cold War Endgame. Oral History, Analysis, Debates*. University Park, P.A: Pennsylvania State University Press.
- World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.
- Wouters, J. & Ryngaert, C. (eds.). (2005). *De Verenigde Naties. Een wereld van verschil?* Leuven: Acco.